

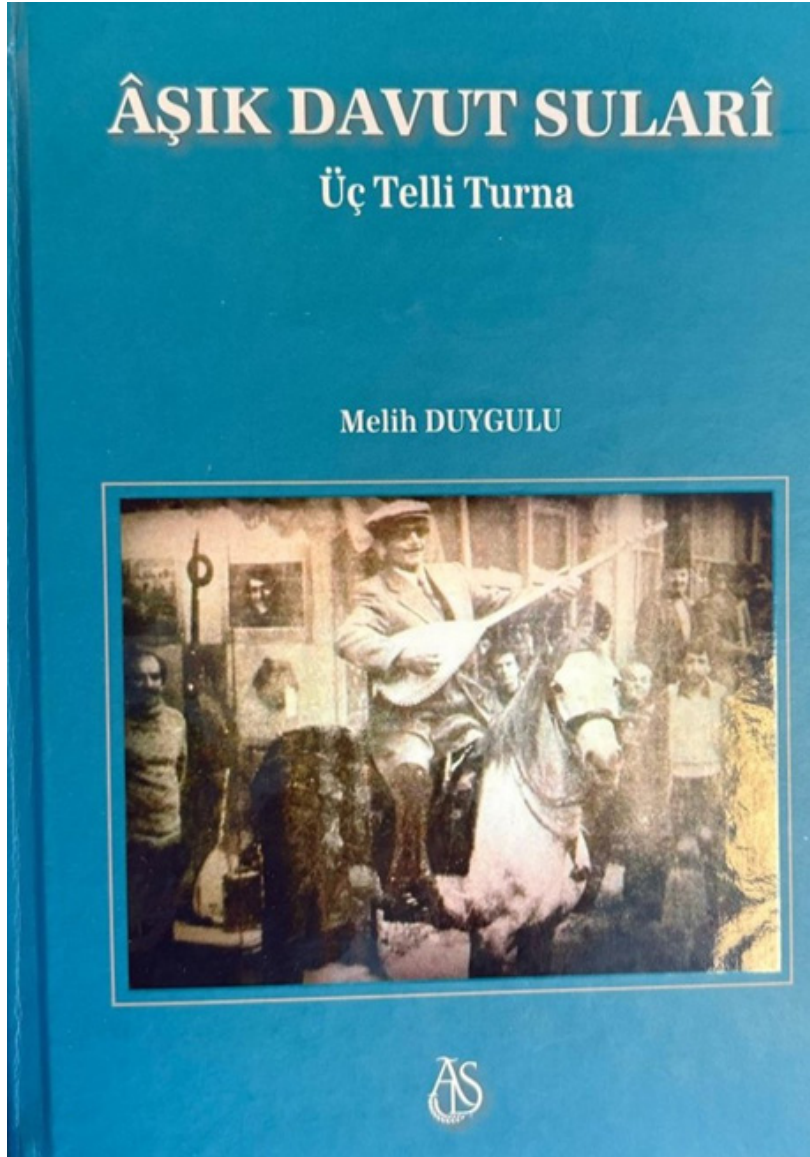
Âşık Davut Sularî Üç Telli Turna
Melih Duygulu (2022) İstanbul: Berdan
Matbaası



MIHMAN

Fatoş Yalçinkaya ^{ORCID}

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı,
Ankara/Türkiye



Content of this journal is licensed under a Creative
Commons Attribution-Noncommercial 4.0
International License.

Sorumlu Yazar: Fatoş Yalçinkaya
Email: fatos-yalcinkaya@hotmail.com
Geliş Tarihi: 5 Aralık 2025 Kabul Tarihi: 26 Aralık 2025
Atıf Bilgisi: Yalçinkaya, F. (2025). Melih Duygulu, Âşık Davut Sularî:
Üç Telli Turna (İstanbul: Berdan Matbaası, 2022) [Kitap incelemesi].
Mihman, 1(1), 76-80.

2022 yılında yayımlanan Âşık Davut Sularî Üç Telli Turna adlı çalışma Melih Duygulu'nun uzun yıllar süren araştırmaları sonucu oluşturulmuş bir eserdir. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarının Temel Bilimler Bölümünden mezun olan Duygulu; uzun yıllara dayanan alan araştırmaları sonucunda 4000'e yakın halk ezgisi, 100'e yakın çalgı ve etnografik ürün derlemiştir. Alan araştırmaları sırasında gittiği birçok yerde Davut Sulari'nin izlerine rastlayınca Sulari'ye özel bir ilgi duymaya başlar. Bu ilgi yıllarca Sulari hakkında birçok bilgi toplamasına sebep olur. Elimizdeki bu çalışma Sulari hakkında yapılmış oldukça kapsamlı bir çalışmadır. Duygulu, çalışmanın ön sözünde çalışma öncesi, çalışmanın hazırlık süreci ve çalışmada uygulamış olduğu yöntem hakkında ayrıntılı bilgi verir. Duygulu, Sulari'ye ait bütün şiirlere bu çalışmasında yer vermediğini söyler. Bunun gerekçesini şu şekilde açıklar:

Bazı şiirlerin oldukça şahsi olduğunu, tarafların halen yaşadığını, bu sebepten şahısları zor durumda bırakacağını düşündüğü için bunlara çalışmasında yer vermediğini söyler. Şayet derlediği bütün malzemeye yer vermiş olsaydı elimizdeki bu çalışmanın hacmi daha fazla olacaktı.

Literatür taraması yapan Duygulu kullandığı kaynaklara çalışmanın kaynakça kısmında yer vermiştir. Kullanılan kaynaklar incelendiğinde bazı çalışmalarda Sulari'ye dolaylı olarak yer verilmişken bazı çalışmaların ise direkt Sulari konu edilerek yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Bu basılı kaynaklar hemen hemen herkesin ulaşabileceği kaynaklardır. Bunun dışında bazı kaynaklara ulaşmak ise oldukça güçtür. Örneğin plaklar. Duygulu, kendi plak koleksiyonunun dışındaki plakları ise Öznur Sulari ve Adnan Mamati'nin koleksiyonundan alır. Bu plaklara ulaşmak herkes için mümkün olmadığından çalışma bu yönüyle de ilk olma özeliğine sahiptir. Bunun dışındaki Sulari'ye ait diğer plak ve bant kayıtları TRT, MİFAD ve Milli Kütüphane Plak ve Bant Arşivinden alınmıştır. Bu çalışma Sulari'nin şiirlerini analiz etmek için bilim dünyasına sunulmuş oldukça kapsamlı bir çalışmadır. Ayrıca çalışma disiplinler arası bir çalışma niteliğine sahiptir. Çalışmada halk bilimi ve müzik alanında kullanılabilecek verilere, fotoğraflar ve belgelere yer verilmiştir. Duygulu'nun konservatuar eğitimi almış olması şiirlerin bestelenmesi ve notalandırılması kısmının tamamlanmasını sağladığı için çalışmayı daha değerli kılmıştır.

Melih Duygulu'nun yapmış olduğu bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm (s. 21-118) inceleme kısmıdır. İkinci bölüm (s. 119-478) şiir metinlerinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde (s. 479-578) şiirlerin notalandırılmış hallerine yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde fotoğraf, belge ve bazı evrakların görselleri de yer almaktadır.

Birinci bölümde Davut Sulari'nin yaşamı, kişiliği, etnik kökeni, yetiştiği çevre, dini inancı ve bu inanç içindeki yeri hakkında ayrıntılı olarak ele alınıp incelenmiştir. Davut Sulari Alevi ocaklarından biri olan Kureyşan ocağı mensubudur. İçinde bulunduğu sosyo-kültürel çevre sayesinde geleneksel bir eğitim süreci geçirmiştir. Çocukluğundan beri aile meclislerinde, muhabbetlerde, cemlerde, dede, zâkir ve âşık sohbetlerinde bulunmuştur. Bu ortamlar, onun inançsal ve kültürel kimliğinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Alevilik öğretisine dair ilk sistematik eğitimini babasından alan Sulari, daha sonra babası tarafından, aynı zamanda Piri ve Mürşidi olan dedesi Pîr Mehmet Kaltuk'a emanet edilmiştir. Kaltuk, Sulari'nin manevi gelişiminde kilit bir rol oynamıştır. Sulari; yolun sır dilini, kelamın gücünü, mana âleminin derinliklerini ve yola dair inançsal eğitimi dedesinden alarak bu süreci tamamlamıştır. Bu eğitimin ardından Sulari, yirmi bir yaşında dedelik görevini ifa etmeye başlamıştır. Sulari, aynı zamanda halk edebiyatı geleneği içinde badeli âşık kategorisinde yer alan önemli bir şahsiyettir.

Âşık geleneği hakkında bilgi verilen kısımda ise öncelikle Anadolu'daki âşıklık geleneği, geleneğin icra edildiği ortamlar, geleneğin diğer taşıyıcıları hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Bu kısımda âşıklıkla ilgili bazı terimlere açıklanmıştır. Örneğin; âşıklıkta mahlas alma, bâdeli âşık, gezgin âşık, atışmacı âşık, anlatıcı âşık, halk âşığı, hak âşığı, zâkir/âşık vb. Duygulu isimlendirmeleri sahada rastladığı örneklerden hareketle yapmıştır.

Duygulu'nun tespitlerine göre âşıklık geleneğinde Davut Sulari ekolü oluşmuştur. Sulari, yakın çevresindekilere talebi üzerine İstanbul Laleli'de bağlama dersleri vermek zorunda kalmıştır. Onunla birebir tanışıp ders alanların sayısı her ne kadar sınırlı sayıda olmuş olsa da Sulari ile birebir tanışmayanlar bile onun tarzından etkilenmiş ve onun üslubu ile çalıp söylemeye başlamışlardır. Böylece Sulari başta çağdaşları olmak üzere günümüzde bile birçok kişiyi etkilemiştir.

Birinci bölümün son kısmı ise "Davut Sulari'nin Siyasi Yönü, İdeolojisi ve Felsefesi" başlığını taşır. Birinci bölüm çalışmanın inceleme kısmını oluşturan bölümdür. Melih Duygulu, inceleme kısmında malzemeyi analiz ederken yapmış olduğu açıklama ve tasnif modelinin Sulari'nin çalışması için özel tasarlandığını, içerikte yer alan bilgilerin ise yıllarca süren araştırmalar sonucu ortaya çıktığını söyler. Duygulu; Sulari'nin yaşamı ile ilgili bilgi verilirken tek bir kaynaktan beslenmediğini, bunun için birçok kaynağı bir araya getirerek ayıklama suretiyle elde ettiğini, ağırlıklı olarak da Sulari'nin şiirlerindeki söylemlerine dayanarak bir veri tabanı oluşturduğunu ekler. Analiz yaparken salt şiirlere değil dönemin ruhuna da temas ettiğini söyler. Duygulu'nun tespitine göre bu tip monografik çalışmaları dönemin sosyo-ekonomik ve siyasi bağlamından kopuk ele alarak incelemek çalışmada eksikliğe sebep olacaktır. Duygulu bütün bu değişkenleri göz önüne alarak yapmış olduğu değerlendirmede Sulari'nin ruh halini, iç dünyasını, eğilimlerini ihmal etmeden yorum yapmaya çalıştığı bilgisini de okuyucuya verir.

İkinci bölüm Davut Sulari'ye ait şiirlerden oluşan oldukça hacimli bir bölümdür. Bu bölümde salt şiirlere yer verilmiş olup herhangi bir inceleme veya analiz yapılmamıştır. Bu bölümde yer alan şiirlerin seçilmesi, düzenlenmesi vb. bilgiye çalışmanın ön sözünde ve birinci bölümdeki inceleme kısmında yer verilmiştir. Seçilen şiirler Sulari'nin kendi şiir defterlerinden, plaklardan, yakın çevresi tarafından alınan kayıtlardan, Sulari'in gezip dolaştığı yerlerde icra ederken başkaları tarafından alınan kayıtlardan, bazı makale, tez ve kitaplardan alınmıştır. Duygulu ele aldığı bütün kaynakları karşılaştırırken bazı değişiklikler tespit etmiştir. Örneğin aynı şiirin birçok versiyonunu tespit etmiştir. Duygulu'ya göre bu son derece doğal bir durumdur. Onun tespitlerine göre icra ortamı, dinleyici kitlesi ve âşıklık geleneği bu versiyonlaşmaya sebep olmuştur. Versiyonları karşılaştırmış olmasına rağmen bütün bunlara yer vermemiştir. Bir versiyonu seçerken kendi belirlemiş olduğu kritere uymuştur. Bu kriter ise öncelikle Sulari'nin kendi icrası ile plağa okuduğu veya evde yapmış olduğu kayıt olmuştur. Alınan bu kayıtlarda herhangi bir söz eksikliği, anlam düşüklüğü var ise bu durum yazılı kaynaklardaki versiyonlarından yardım alınarak düzeltilmiştir.

Duygulu'nun yıllarca yapmış olduğu derleme çalışmaları, onun saha hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. İcra ortamı, dinleyici kitlesi ve benzeri durumların icracı ve icra üzerindeki etkilerinin nasıl olacağı ile ilgili yapmış olduğu tespitler bunu kanıtlar niteliktedir. Duygulu'nun tespit ettiği gibi her icra yeniden bir yaratım içermektedir. Her ne kadar şiirin ana kalıbı sabit kalsa da performansın icra edildiği ortam ve dinleyici kitlesine göre performansta bazı değişikliklerin olması normaldir. Bu da aynı şiirde birçok versiyonun oluşmasına sebep olmuştur. Bu sorunu ise versiyon-

ları karşılaştırmak suretiyle halletmiştir. Duygulu toplamış olduğu yazılı ve sözlü kaynakları defalarca gözden geçirdikten sonra yazıya geçirdiğini ifade etmiştir. Özellikle Sulari'nin resmi ortamlarda, devlet kurumlarında yapmış olduğu kayıtlardan ziyade yurt içinde ve yurt dışında ticari amaç güdülmeyen yapılan ev kayıtları ana kaynak olarak kullanılmıştır. Duygulu'nun tespitlerine göre bu kayıtlar hem şekil hem de içerik bakımından daha niteliklidir.

Duygulu şiirleri tasnif ederken çok güçlük geçtiğini, şiirlerin konularına göre tasnif etmenin mümkün olmadığını söyler. Onun tespitlerine göre Sulari basit günlük bir konuyu bile ele aldığı bir şiirinde her an derin tasavvufi anlamlar içeren mecazlı anlatıma geçebilir. Bu sebepten şiirleri konularına göre sınıflandırmanın oldukça güç olduğunu söyleyen Duygulu, farklı bir sınıflandırma yoluna gider. Şiirlerin yer aldığı ikinci bölümde şiirler tasnif edilirken hece sayılarına göre veya mısra sonunda yer alan sözcüğün son harfi (kafiye veya redife göre), alfabetik sıralamada dizin oluşturacak şekilde yapılmıştır.

Ezgiler ve Notalar kısmında ise Sulari'nin gerek kendi gerek başka sanatçılar tarafından ezgili olarak icra edilen şiirlerinin notalarına yer verilmiştir. Melih Duygulu bu şiirleri seçerken geleneksel kod içeren daha özgün eserleri tercih etmiştir. Duygulu'nun tespitlerine göre Davut Sulari şiirlerinin tamamını bir ezgi ile okumuş, bu şiirlerin önemli bir kısmı ise Aleviler arasında klasikleşmiş birkaç ezgi kalıbı kullanılarak icra edilmiştir. Duygulu'ya göre bu ezgileri bağımsız ezgi olarak görmek yerine kolajlanmış kalıp ezgiler olarak değerlendirmek kendine has olanları ise özgün ezgiler şeklinde sınıflandırmak daha doğru olacaktır.

Dizin kısmında ise şiirler başlık dizini, birinci mısra dizini ve kafiye dizini şeklinde yapılmıştır. Dizini bu şekilde yapma sebebini ise şu şekilde açıklar: Dağınık olan malzemeye kolay ulaşılabilsin diye.

Davut Sulari; yolun öğretisini çok iyi bilen uygulayan ve nesilden nesile aktarılmasını sağlayan bir Alevi dedesidir. Onun şiirleri bu anlamda Alevi yol öğretisinin derin manalarını içermektedir. Melih Duygulu tarafından hazırlanmış olan bu kitap Davut Sulari'nin yaşamı ve sanatsal/inançsal üretimi üzerine yapılacak çalışmalara, Alevilik inancının, halk bilimi (folklor), sosyoloji, ilahiyat, müzikoloji gibi farklı disiplin alanlarının araştırmalarına katkı sağlayacak ve kaynak teşkil edebilecek niteliktedir.

Kaynakça

- Bektaş, H. (2021). Dört Şiir Dört Fraklı Sularî. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 14 (33), 94-106.
- Duygulu, M. (1997). Alevi-Bektaşî müziğinde deyişler. Sistem Ofset.
- Duygulu, M. (2001). Kureyşan ocağı dedelerinden son gezgin ozan: Davut Sularî. Yol Dergisi, 9 Ocak-Şubat, 89-100.
- Duygulu, M. (2022). Âşık Davut Sularî/ Üç Telli Turna. Berdan Matbaası.
- Irmak, Y. (2016). Erzincanlı bir âşık: Davut Sularî'nin şiirlerinde Alevilik ve Bektaşilik öğretisi. Uluslararası Erzincan Sempozyumu, C. 1, 981-990.
- İvgin, H. (1985). Âşık Davut Sularî. Türk Folkloru Araştırmaları 1985/2. Milli Folklor Araştırmaları Dairesi Yayınları, 138.
- Kaya, D. (2015). Davut Sularî'nin edebi kişiliği. Hasan Nedim Şahhüseyinoğlu'na Armağan. Ürün Yayınları, 207-214.
- Şahin, S. (1998). Alevi-Bektaşî şiir antolojisi. Kültür Bakanlığı, 333-335.
- Tekin, İ. (2013). Âşık Davut Sularî'nin sanatı ve eserlerinin müzikal analizi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Yalsızuçanlar, S. (2009). Efendiler bağı Davut Sularî/ yaşamı ve şiirleri. Barış Matbaa.
- Yılmaz, G. (2006). Davut Sulari ve ozanlık geleneği içindeki yeri. Gazi üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.